

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne. UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin, pogojen prostor, poslan v reklame 40 vin. — Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin, pogojen prostor, poslan v reklame 40 vin. Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 381. V Ljubljani, v četrtek dne 12. septembra 1912. Leto II.

Boj do konca!

Prihodnji ponedeljek se po poletnih viharjih prvič zopet snide ogrska poslanska zbornica, da izvoli svoje zastopnike v delegacije. Kako sprejme opozicija zanikrno dvojico, Lukacsa in Tisco, ki sta izpremenila ogrski parlament v policijsko taborišče in ki se z zakonodajstvom in z bajoneti zoperstavljata enaki volimi pravici, ni še znano; tudi stališče za izvolitev delgovor zavzemajo opozicijske stranke šele v nedeljo. Ampak eno je že danes gotovo: da opozicija ne odneha od najostrejšega boja, dokler ne izvojuje svojih stvarnih zahtev in dokler ne prežene obeh lumpov z odločilnih mest. V torek so imeli veljaki združene opozicije konferenco, na kateri so se izrekli za neomajano slovo vseh opozicijskih strank in proglasili, da je uspešno in redno zasedanje parlamenta toliko časa nemogoče, dokler se ne popravi sirova zakonodajstva vlade, predsednika poslanske zbornice in vladnih mamelukov, dokler se grof Štefan Tisza in Lukacs ne umakneta s svojih postojank, dokler ne zagotovita za takojšnjo izvedbo voilne pravice in za pošteno uporabo tiskovne svobode in zborovalne pravice. Konferenca je končno izjavila, da ne prizna nezakonite reforme poslovnega reda in da se mu ne bo pokorila.

Izjava, ki jo je izdala konferenca, je moška in odločna: V njej je jasno in razločno povedano, da ne imeti opozicija prav nobenega stika z Lukacsem in Tiszom in da ne bo miru na Ogrskem, dokler bosta gospodarila dva perfidna lumpa. Stališče opozicije je čisto naravno: izdala bi ljudske pravice, onečastila svoje dosedanje boje in pljunila na lastno preteklost, če bi se pobotala z notoričnimi krivoprisežnikoma. Če bi opozicija v tem trenutku odnehala od svojega boja, bi bilo ne le sramotno in podlo, temveč tudi brezmejno abotno. Zakaj s hrupno obstrukcijo lahko še vnaprej onemogoča parlamentarne razprave in svojo taktiko lahko zanese tudi v delegacije. Po ogrski ustavi so delegacije le odsek državnega zbora in vsi poslanci imajo kot poslušalci prost pristop; če bi vladni mameluki tudi ne izvolili opozicijskega člana v delegacije, bi opozicija celo v tem slučaju lahko preprečila razprave in predsednik bi bil brez vse moči: če bi poskušal izvajati Tiszove recepte, bi slabo našel, ker to pot zboruje delegacije na Dunaj: in ne bo imel pri rokah Pavliha in njegove policijske kompanije, da bi z brahialno silo poslance vrnili v hišo.

S svojo obstrukcijo opozicija lahko prisili odločilne kroge na Dunaju, da se končno odločijo: ali za ljudsko pravico, na kateri je zastavljena kraljevska beseda, ali pa za malopridnika, ki se ji mora vsak spodoben človek v največjem kolobarju izogibati. Možatemu odporu se na Dunaju nikoli niso dožgo ustavljali in opoziciji je zmaga, če le vztraja v svojem boju, zagotovljena. Odločno stališče opozicije je pozdravljati, ker je poročilo v njem, da dobi ogrsko ljudstvo končno svojo pravico in da se tudi malovrednemu lopovu na 11. vlaškem ustavi njegovo nepošteno rokodelstvo.

Naročajte se na Zarjo!

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

Mr. Gryce je čutil svoj poraz in ni vedel, ali bi obdružoval hladnokrvnost mladega človeka, ali bi se zgražal nad njegovo okrutnostjo. Detektiv ni prav nič dvomil, da je truplo, ki ga Howard s tako brezskrbnostjo izpostavlja radovednosti občinstva, truplo njegove žene.

Sedmo poglavje.

Ker do desetih zvečer še nisem ničesar izvedela o nadaljnjem razvoju te zadeve, sem se odpravila po pojasnila. Ko sta odšli mladi deklici v svojo sobo, sem smuknila k sosednji hiši in pozvonila. Nekaj minut pred menoj je vstopil v hišo mr. Gryce. Za vsako ceno sem se hotela z njim razgovoriti.

V veži je gorela svetilka. Mr. Gryce mi je sam odprl vrata. Očividno ni pričakoval tako pozne ženske obiska. — Kaj pa naj to pomeni? — je vzkliknil. — Veseli me, da imam prikljo Vas pozdraviti, mis Butterworth. Ni pa me povabil v hišo.

— To sem pričakovala — mu odvrnem. — Imam zelo važno sporočilo za Vas.

Nato mi je vendar vedel vstopiti in je zaprl vezna vrata za menoj. Sedaj šele sem mu razodela, kaj me je dovedlo semkaj. Pričela sem:

— Mr. Gryce, bodiva odkritosrčna. Povejte mi svoje doživljaje s Howardom Van Burmanom pa Vam tudi jaz povem, kaj sem tekom popoldneva opazila. Videla sem nekaj, kar ste vi prejkone prezrli. Tiče se postranske stvari, kateri bi druga ženska sploh ne govorila. To malenkostno dejstvo Vam sporočim, če mi poveste, kar se bo jutri čitalo v vseh časopisih.

Moj predlog mu je očividno bil všeč. Opazoval je svoja očala, kakor da jih ni še nikdar videl. — Na razpolago sem Vam, — je dejal.

Toda kakih skrivnosti mi ni razodel. Zato

Oboroževanje železničarjev in zoper železničarje.

Tajna vladna okrožnica.

Ugoden veter je pritresel uredništvu »Eisenbahnerja« naslednjo tajno okrožnico vlade, ki je bila pred nekaj dnevi pod najstrožjim nadzorstvom izdelana v dvorni in državni tiskarni na Dunaju in je pripravljena za eventualno uradno uporabo političnih oblasti:

Razglas.

Njegovo c. in kr. Apostolsko Veličanstvo

je zaukazalo

da se vpokličejo

na avstrijskih železnica

zaposleni gažisti in moštne rezerve in nadomestne rezerve skupne vojske (vojne mornarice) in c. kr. deželne brambe

za delno izpopolnitev skupne vojske (vojne mornarice), oziroma deželne brambe

in da se

dodela službovanju na železnica.

V izvršilo tega Najvišjega povelja se odreja:

Označene, v železniški službi na

zaposlene osebe se s tem

takoj vpokličejo.

Zavezane so, takoj po objavi tega razglasa in še pred vročitvijo, da opravljajo svojo železniško službo in da se javijo, ne da bi služba vsled tega trpela, na dotični progi poslujočemu mobilnemu prezentacijskemu poveljstvu (oziroma kolodvorskemu poveljstvu).

Z ozirom na izvrševanje železniške službe so podrejeni predpostavljenim železniškim oblastem in organom in vstopajo napram njim v razmerje vojaške podrejenosti in nadrejenosti; v tej službi so v zmislu točke 53, al. 2. službenih predpisov za c. in kr. vojsko, I. del svojih predstojnikom v železniški službi tudi dejaj pokorščine dolžni, če stoje do njih v vojaškem razmerju višjih in činovno starejših.

Vpoklicane osebe ne nosijo vojaške uniforme. V označbo vojaškega značaja dobe črno-žolto prevezo, ki jo morajo nositi v službi in izven službe na levem rokavu.

Z dnem razglasitve stopajo vpoklicane osebe pod vojaško disciplinarno in kazensko oblast.

Nepokorščina zoper te odredbe se kaznuje po veljavnih zakonih.

(Uradni pečat.)

dne,

Te skrivnostne priprave, ki so brutalno tepanje in sirova zloraba zakona, razodevajo le slabo vest vlade. Zaveda se svojega težkega greha nad železničarji, ker je po svojih meščanskih lakajih v poslanski zbornici dala odkloniti 17-milijonski predlog sodruga Tomschika, in lasje se ji je že ob misli, da bi srd bridko prevaranih in razočaranih železničarjev planil na dan. V svojem strahu lomi postavbo kakor suho dračje: v novi brahmbni zakon je bila sicer vtihotapljena za vpoklicanje beseda o »posebni sposobnosti«, ampak vpoklicanje velja le za vojaško službo o vpoklicanju rezerv pod orožje za železniško službo ni v vsem bramb-

nem zakonu niti besedice in je vladna nakana grda zloraba.

Železniški helotje, ki jih namerava vlada najprvo izstradati in potem militarizirati, morajo na nepostavni atentat na osebno svobodo in na državljanske pravice odgovoriti tako, da bo vlado enkrat za vselej minilo veselje do takih eksperimentov. Se z večjo resnobo in še z večjim ognjem se morajo okleniti svoje organizacije, da bodo krepkejši, kakor so bili doslej. Avstrijski železničarji, slovenski in nemški, češki in italijanski, hrvaški in poljski morajo ob »oboroževanju« vlade zastaviti vse sile proti cepitvi v lastnih vrstah. Zgraditi morajo enotno organizacijo, ki bo kos vladnemu terorizmu!

Nagrobni spomenik žrtvam dunajske krvave nedelje.

Se nekaj dni nas loči od obletnice usodnega dne, ko je dunajski proletarijat na lastnem telesu izkusil, da imajo mogotci za delavstvo pripravljenih dovolj svinčev in bajonetov, nimajo pa zanj kruha. Dne 17. septembra lanskega leta je priredilo dunajsko delavstvo velikansko demonstracijo proti blaznemu podraževanju najnujnejših življenjskih potrebščin. Nerodni in izizvalni nastopi tistih, ki bi bili imeli skrbeti za red, so napravili iz dostojne manifestacije sicer ogorčenega in opravičenega razburjenega, a vendar povsem mirno demonstrirajočega proletariata pravcato revolto, v kateri sta policija in soldateska planili na demonstrante in izgreznike, kakor na najhujšega sovražnika države. Zablesteli so bajoneti, globoko so se zasadili v proletarska telesa in svinčenko so zavrtale vanje svojo smrtonosno pot in zgrudili so se ob ranem grobu sodrugi Oton Brötzenberger, Franc Joachimsthaler in Franc Wörgerbauer.

Kakor mučeniki svete proletarske stvari so padli ti trije sodrugi in zavedno dunajsko delavstvo jih je ohranilo v neizbrisnem častnem spominu. Pa tudi na zunaj je pokazal dunajski proletarijat, kako časti in spoštuje spomin bojevnikov, ki so padli na bojišču za proletarsko stvar. V nedeljo 8. septembra se je dvignil na otakrinskem pokopališču nad zadnjim domovjem sodrugov Otona Brötzenbergerja, Franca Joachimsthalerja in Franca Wörgerbauerja nagrobni spomenik, ki napravi na slehernega dovezetnega človeka in predvsem na proletarja najgloblji veličastno resni vtisk. Spomenik je umotvor preproste velikosti in trpke lepote, popolnoma primeren smrti mučnikov in povsem se vjemajoč z duhom tistih, ki so ga postavili iz svetega spoštovanja svojim mrtvim sobojevnikom. Grob objema kamenita ograja in v ozadju se dviga preprosta stena, iz katere raste nizek podzid, na katerega spodnji strani se bleste v zlatih črkah imena: Otto Brötzenberger, Franc Joachimsthaler, Franz Wörgerbauer. Nad podzidom se žalno sklanja naga mladeniška postava, v kateri je kipar izrazil vso bolelost, pa tudi vse visoke čustvo, ki navdaja delavstvo ob pogledu na grob. Samo besede: 17. septembra 1911 — spominjajo na strašni krvavi dan. Mladi kipar Brynsky je ustvaril s tem umotvorom mojstrsko delo.

Odkritju spomenika je prisostvovalo veliko število dunajskega delavstva, ki je bilo v sprevedu prikorakalo iz otakrinskkega »Delavskega doma« na pokopališče. Na grob so položili tri rdeče vence, vsakemu mrtvemu sodrugu enega. Pevci so zapeli nagrobnico, godba je zaigrala mrtvaško koračnico iz Wagnerjevega »Ötterdammerung«. Nato je govoril sodrug Schuhmeier v spomin mrtvim sodrugom in končal: Sladko počivajte, bojni sodrugi, mi Vas častimo in spoštujemo; mi vemo, zakaj ste padli. Slava Vašemu spominu daleč preko groba!

Boj proti draginji živil na Nemškem.

Socialni demokratje zahtevajo, da se skliče državni zbor.

Zmerom burnejše se tudi v Nemčiji razvija protestno gibanje proti podraževanju živil. In kakor pri nas tako so tudi tamkaj prevzeli socialni demokratje vodstvo boja ne samo kot zastopniki delavskega razreda, temveč tudi kot zastopniki vseh onih ljudskih slojev, ki trpe pod vedno večjim pritiskom draginje. Pri tem se odigrava ista igra kakor se je pri nas za časa draginskih demonstracij. Vlada na vse tožbe stradalnega ljudstva trdovratno molči. Da se ji razreši jezik, se je najmočnejša frakcija nemškega državnega zbora obrnila s sledečo vlogo na državnega kancelarja:

Kancelarju nemške države gospodu Bethmann-Hollwegu.

Ekscelencu!

Podpisani državni poslanci si usojajo Vašo ekscelenco naprositi, da odredi takoj vse potrebno, da se vladajoča draginja omili.

Pomanjkanje je — to se splošno priznava — doseglo tako stopnjo kakor še nikoli poprej. V krogih delavstva in srednjega sloja, daleč tja v vrste uradnikov vlada taka razburjenost in ogorčenost, da je zakonodajni činitelji ne morejo prezreti. Ker se eksorbitantna draginja nekaj let sem ne samo redno vrača, temveč se tudi zmerom bolj poostruje, ni več govora o prehodnem pojavu. Zmerom nujejša postaja zahteva, da se odpravi vse zakonske določbe, pod katerih učinkih trpe najhujše plasti ljudstva in katerih učinek škoduje tem plastem na zdravju. — V to svrhu je potrebno: da se odpravi carina na živila, posebno na živino in meso, da se odpro meje za uvoz živine, pri čemur imajo ostati v veljavi vse potrebne varnostne odredbe proti kugam, da se odpravi carina na krmo in pa carinski uvozni listki. Pred vsem pa je treba, da se takoj odpro meje za uvoz svežega in preparirane mesa, ker se na ta način pomanjkanje najizdatnejše v najkrajšem času lahko ublaži.

Da se omogočijo potrebne zakonite odredbe, prosimo Vašo ekscelenco, da blagovolji čim najhitreje sklicati državni zbor.

! Pošljite naročnino, če je še niste! !

je bil previt. Sicer je bil na videz zelo zgovoren, vendar mi v resnici ni povedal prav nič novega. Iz vsega pa sem le lahko posnela, da stoji za Howarda stvar zelo slabo. Seveda je bilo še vedno treba dokazov, da se ni zgodila nesreča in da se tudi samomor ni izvršil.

Omenila sem to mr. Grycu, in sedaj mi je šele priznal, da so našli na trupu umorjenke rano, katere si ni mogla sama prizadati. Ob tej novici nisem mogla prikriti rastočega zanimanja, vsled tega se je stari lisjak namuznil in prav ljubeznjivo pogledal svoja očala, preden jih je spravil.

— In kaj mi imate povedati Vi? — je vprašal, stopivši pred duri sprejemnice.

— Samo to: zaslišite natančno staro strežnico, ona ve marsikaj, kar je tudi Vam, da izveste.

— Ali morda veste, kaj bi to bilo?

— Ne, sicer bi Vam povedala.

— In iz česa sklepate, da nam nekaj prikriva?

— Iz vsega njenega vedenja. Ali niste tega opazili?

— Skomizgnil je z rameni.

— Prav mnogo sem razmišljala o tej ženi, — sem ponovila še enkrat. — Če bi bila detektiv, bi hotela izvedeti njeno skrivnost za vsako ceno.

Pri tej moji opazki se je spozabil mr. Gryce in se zasmejal na vse grlo. A takoj se je zresnil, pogledal svojo staro zaupnico med durmi, se vzravnil in pomembno dejal:

— Kakšna sreča, da sem Vas spoznal, miss Butterworth! Skupno bova to uganko imenitno razrešila!

Njegove besede so bile ironične; ampak delala sem, kakor da mu verjamem. Tako pretkana kakor on sem tudi jaz, če tudi nimam njegovih let in ne njegovih izkušenj.

— Kar začniva, — mu odvrnem. — Vi imate svoje teorije, jaz pa svoje. Ali jih hočeva primerjati?

Srepa je pogledal bronasti kipec in mi prijazno odvrnil:

— Gotovo sem Vam prav hvaležen, cenjena gospodična. Poslužil se bom Vaše prijazne ponudbe. Toda sedaj sem zaposlen. Preveč zaposlen! Čez kake pol ure Vas poiščem na Vašem stanovanju.

— Ali bi Vas ne počakala rajše kar tukaj?

— sem dejala. — Zrak v tej hiši prav ugodno vpliva na mojo bistroumnost. En sam pogled v sobo, kjer se je izvršil umor, mi gotovo zbudi marsikatero dragoceno misel.

— Vi...! — Toda premagal se je in zamolčal sladke besede, ki so mu silile z jezika. Poklonila sem se in zaničljivo posmešnila; opazil je, da sem ugenila njegove misli. Za nekaj hipov je umolknil — potem je zopet resno nadaljeval:

— Danes popoldne ste napravili zaključek, o katerem bi rad izvedel nekaj podrobnosti. Ko ste pogledali klobuk, ste dejali, da je bil samo enkrat na glavi. Tudi jaz sem bil tega mnenja, pa čisto gotovo iz drugih vzrokov kot vi. Ali mi hočete navesti svoj vzrok?

— V klobuku je bila ena sama luknjica od igle. Če ste že kedaj preiskovali ženske klobuke, veste, da je moje domnevanje pravo.

— Imenitno! Samo ženske razumejo take reči! Prav od srca sem Vam hvaležen! Težka uganika je rešena. Igla za klobuk! Hm! — Nato mi je začel pripovedovati podrobnosti: — Rana, ki smo jo našli na trupu, je bila napravljena z dolgim, finim in tankim orodjem. Nihče se ni spomnil na iglo od klobuka; sedaj, ko ste jo omenili, sem popolnoma prepričan, da je prav ona služila kot morilno orodje. Ali se je nahajala igla v klobuku, ko ste ga vzeli v roke?

— Ne, takoj sem to opazila.

Zmajal je z glavo in se zamislil. Mirno sem čakala, da nadaljuje:

— Konico igle smo našli v rani. Ostali del morilnega orodja pa smo zaman iskali v sprejemnici, kakor tudi v veži. Kaj menite, kam je

dejal mož oni kos? — me je vprašal detektiv zopet ironično.

Se vedno se je norčeval. Toda preveč sem bila zapletena v svoje misli, da bi me to kaj motilo.

— S seboj ga gotovo ni vzel, vsaj daleč ne. Na cesti ga ni vrgel proč; zasledovala sem ga in bi bila gotovo opazila. Odlomljeni del igle se nahaja torej v hiši, skoraj gotovo v sprejemnici, četudi ga niste našli na tleh.

— Ali ga hočete poiskati? — je vprašal mr. Gryce resno.

Takrat še nisem vedela, da raste z resnostjo tudi njegova neodkritosrčnost.

— Prav rada, — mu odgovorim. In ker sem zelo vitka in gibka, sem se zmuznila, preden se je zavedel, pod njegovo roko v sprejemnico.

— To ni prav, gospodična, to ni prav! V letih sem že in po vseh udih me trga, Vi pa ste mlada in gibka. Z Vami se ne morem kosati. Ampak kje je igla?

Te besede je izrekel precej malomarno, toda vedela sem kljub temu, da je napačil zame odločilen trenotek. Če bi se mi posrečilo, da najdem morilno orodje, bi pričakovala od njegove hvalečnosti lahko marsikaj. Napela sem vse sile svoje bistroumnosti, gledala pozorno na desno in levo in preiskala vsak predmet, preden sem se oddaljila za en sam korak. Sobo so bili že nekoliko pospravili, čeprav so bile pobrane in skrbno zložene na razgrujenem časopisu. Omara je stala na svojem prostoru; ure je bil nekdo zopet postavil na ognjišče. Na preprogi ni ležalo ničesar, le sledovi krvi so spominjali na umor.

— Ali je kdo premaknil mize in pregledal za zofani? — ga vprašam.

Vsaka ped tal je bila natančno pregledana. Sedaj zapazim omrežje zračne kurjave. Bilo je zaprt. Pripogmem se in odmaknem zatvornico. Za njo ugledam majhno pločevinasto skatlico in v njej glavico igle.

(Dalje.)

Durandova afeta.

Vsem zagovornikom vešal v preudarek.
Napisal Albert Thomas, član francoske
poslanske zbornice.*

I.

Mesece in leta že razburja francoski proletarijat usoda delavskega zaupnika Duranda. A tudi socialistično časopisje izven Francoske se je mnogo bavilo z Durandovo zadevo. Se zanimivejša pa je postal ta slučaj, ko se pred kratkim prišla pred kasacijskim sodiščem na svitlo nova dejstva in koristno je, da spozna delavstvo vse podrobnosti tega nezasišanelega slučaja.

9. septembra 1901 ob 9. zvečer so se stekli v Havru štirje premogari. Vsi so bili pijani. Lekarnar Leroy je moral enemu od njih celo udihavati amonijak, da ni umrl vsled zastrupitve z alkoholom. Ostali trije so bili tako pijani, ko so jih odvedli na policijo, da jih je bilo nemogoče zaslišavati in je bilo treba preložiti preiskavo. (Tako je izpovedal policijski ravnatelj Henry iz Havra.) Preprič je bil nastal pred gostilno, v kateri so premogari pili, deset korakov pred vhodom na policijsko stražnico, na živahnem cestnem križišču, kjer je drvela mimo cestna železnica, pod svitom svetle električne luči, ki je jako razsvetljevala pristaniški breg.

Hipoma se zgrudi eden od pretepačev. Policisti prihitijo, aretirajo tri delavce in ranjenca odneso. Ranjeni delavec se piše Donge, ostali trije Mathieu, Lefrançois in Couillandre.

Dva meseca pozneje, 29. novembra 1910, je bil pred dolenskim poroto obtožen tajnik zveze premogarskih delavcev, Julij Durand, da je najel Mathieuja, Lefrançois in Couillandra za umor Dongeja, ker se ni hotel pridružiti stavki premogarjev v Havru. V obtožnici je bila izročena trditve, da je Durand na zborovanju stavkajočih delavcev zahteval Dongejev umor, da so stavkajoči vzdignili roke pri glasovanju in da so celo določili morilce. Mathieu, Lefrançois in Couillandre so torej izpolnili le sodbu, ki so jo izrekli stavkajoči in za to sodbu, da je odgovoren strokovni uradnik Durand.

Ta obtožba je tako romantična in neverjetna, da napravi naravnost blazen vtisk in nihče ni dvomil niti trenutke, da bo Durand oproščen. Porotniki so obsodili Duranda k smrti.

Kako je bilo mogoče, da so nedolžnega človeka tako obdolžili in obsodili? Kdo je odgovoren za ta justični umor? Kako se je posrečilo delavstvu, da je izrgalo Julija Duranda rablju, da je obvestilo javnost o njegovih mukah in da je končno doseglo razveljavljenje obsodbe? To so vprašanja Durandovega slučaja.

V svojem težkem življenju, v večnem črnem prahu, ki suši grlo in takorekoč sili k žganjipitju vsak dan, so morali priznati havrski premogari moralno vzvišenost Duranda, ik ni nikdar pil in krepko deloval proti žganjipitju. Bil je priden, vztrajen delavec, tajnik lige človeških pravic v Havru, te napol meščanske, napol socialistične organizacije, ki obstoja od Dreyfusovega procesa sem. Kmalu si je pridobil zaupanje svojih tovarišev in izvolili so ga za uradnika svoje organizacije. Durand se je kot strokovni tajnik vedno zoperstavil vsakemu nasilstvu. Vse priče so to potrdile in so to priznale v teku procesa. Temu je dokaz tudi lepo pismo, ki ga je pisal dan po obsodbi, svojemu očetu: »Presrečno ljubljani starši! Dolgo je že, odkar sem Vam pisal in kako težko mi je, da Vam moram danes sporočiti,

* Čitateljem »Zarje« je Durandova zadeva v glavnih oblikih že znana in smo o njej nekolikokrat pisali; izvajanja francoskega sodruga Thomas osvetljujejo z novimi dejstvi vnebovpijoči justični zločin, ki se je zgodil nad delavskim bojevnikom.

da so Vam vzeli Vašega sina v trenutku, ko sem sklenil na Vaše stare dni skrbeti za Vas po svojih najboljših močeh. Ljudje niso vedno pravičini in vendar ne delajo krivice vedno le iz hudobnega namena. O svojem glavnem obtožitelju, ki je tudi njegov bratranec, je napisal preproste besede: »Kako se bo August Lepretre razveselil sodbu, ki je bila včeraj izrečena.« In potem pristavlja: »Mislim, da pojdem k predsedniku porotnega sodišča, in menim, da je pravičen človek. Prosim Vas le, bodite mečni. Pravičnost bo že razsvetila mojo zadevo.«

Kdo ne bi občudoval duševne veličine in vedrega miru tega nedolžnega človeka! Obsojen k smrti, se ne raztogoti, temveč hoče pomiriti le one, ki jokajo za njim!

To je človek. Ko je izbruhnila stavka premogarjev, jo je vodil Durand z največjo opreznostjo in je gledal pred vsem na to, da ni prišlo do nasilstva, da se ne obrne javno mnenje proti stavkajočim. Stavka je trajala že tri tedne, ko so se stekli oni štirje premogari. Dan nato je rekel Durand, ko je zapuščal mestno hišo, kamor so ga poklicali: »Prav ostudna reč se je zgodila ponoči. Štirje premogari so se stekli in med tepežom je bil umorjen neki Donge. Seveda bodo napravili umor stavki in organizaciji.« Med tem se je pripravil proti njemu grozen zamah in se je udeležil na sledeči način: Izmed 600 havrskih premogarjev se stavki ni pridružil približno 12 delavcev. Tem je dala »Splošna transatlantska paroplovna družba« stanovanje na eni svojih ladij. Med temi je bil tudi Durandov bratranec, August Lepretre, ki je bil z Durandom skregan. Stavkajoči so se pomenkovali o Dongejevem umoru in so izrazili mnenje, da je umor morda posledica stavke. Spomnili so se, da so govorili stavkajoči delavci na shodu o izključitvi Dongeja in drugih stavkajočih iz organizacije. Temu pogovoru so sledila še različna sumničenja. Pomenek stavkajočih je slišal Delarme, nastavljenec premogarske tvrdke, in je še natančneje povpraševal. Kar je izvedel, je povedal ravnatelju transatlantske družbe Ducrotu. Ducrot, ki je v prvi vrsti odgovoren za vso Durandovo zadevo, je hitro poslal po sodniške uradnike in jih je peljal k stavkajočim, ki so na vprašanja uradnikov povedali še enkrat to, kar so se prej pogovarjali. Potem je hotel k preiskovalnemu sodniku in mu dal naslednja pojasnila: Bil sem na krovu parnika »New-York«, kjer prebivajo delavci, ki so nam ostali zvesti. Vprašal sem delavce, kaj da menijo o Dongejevem umoru. Rekli so mi, da je bilo sklenjeno na shodih, kjer sta govorila Durand in Henry Boyer, da se morajo delavci znebiti Dongeja, Leblonda in Argentina, ker so stavkajoči, in da so na shodih sklenili njihovo smrt, o kateri so posebno glasovali. Približno 20 delavcev je bilo pooblaščenih, naj pretepejo stavkajoče, one tri pa umore. Ti so potem hodili gor in dol pred delavnico in delavci, ki so na naši ladij, lahko povedo njihova imena. To izpoved so ponovili delavci v moji navzočnosti pred policijskim uradnikom.« Tako je izpovedal Ducrot dan po umoru ob 6. zvečer. In na podlagi te smešne ovadbe je bil Durand aretiran.

Zolto časopisje je odgovorilo na to aretacijo z novimi besnimi izbruhi na strokovno organizacijo in vsa preiskava do 29. novembra se je vršila pod vplivom te besne gonje. Časopisje se ni tako potrudilo, da bi preiskalo dejstva, ampak je navalilo na Duranda z najnesramnejšimi napadi.

Na dan obravnave se je lahko vsakdo prepričal, kdor le ni bil zaslepljen, da je obtožba ničeva. Nobena priča ni vedela povedati, na katerem zborovanju je bila sklenjena Dougejeva smrt. Ali priče niso niti izpregovorile besede »smrt«. Ena priča je izpovedala, da je slišala, da se mora Dougeju »dobro posvetiti«, druga zopet »da se mora brezobzirno postopati«, tretja »da se treba takih elementov znebiti«. Stavkajoči Argentin je izpovedal prvi

dn po umoru, da je bilo na shodu sklenjena Dougejeva smrt. Pred preiskovalnim sodnikom je pa rekel, da je Durand na shodu dejal, da se je treba Dougeja na vsak način znebiti ali pa ga poslati za šest mesecev v bolnišnico, da ne bo mogel več delati. Zborovalci so potem sklenili Dougejevo smrt in potem še njegovo, Argentinovo. Ako bi bile Argentinove izpovedi resnične, tedaj bi morali obsoditi Duranda le zaradi škovanja k telesni poškodbi, a ne zaradi škovanja k umoru. Ali povsem jasno je, da je Durand svojimi besedami o iznebitvi stavkajočih mislil, da jih je izključiti iz organizacije. Vsi stavkajoči so potrdili, da so njegove besede tako razumeli. Poleg tega še Argentin ni bil navzoč na onem zborovanju, temveč je prikovaloval to, kar je bil slišal od drugih. Njegove izpovedi so bile za Duranda najbolj obtežilne. Vsa obtožba je slonela le na zvrčanju besed. Razen stavkajočih se ni nihče spominjal debate o umoru. Priča Leuormand, slikar pri transatlantski družbi je rekel, da pozna dobro stavkajoče, ker je vsak dan ob času stavke govoril z njimi, ali nobeđen mu ni dejal, da bi bil kdo izmed njih obsojen k smrti. Policijski uradnik, ki je bil na vseh shodih stavkajočih, je izpovedal, da o Dougejevem umoru ni nihče govoril. Obtožnica ni torej navedla najmanjšega dokaza, da je bil sklenjen umor. Državni pravdnik je dejal dobesedno: »Ali morete zahtevati, da naj obtožnica dokaže, da je bil sklenjen ob določenem dnevu, ob določenem uri po formalnem glasovanju določen sklep? Moj dokaz se upira na priče, ki so izpričale, da mora dobiti Douge, »lekcijsko«, »da se je treba Dougeja znebiti.« In če pravi kdo, da se ga je treba »znebiti«, tedaj pomeni to toliko, kakor da ga je treba usmrtiti? Čemu naj dokazujem še več?»

Ta izrek državnega pravdnika razkriva vso slabotnost obtožnice in Durandovo oproščanje se je zdelo po tem vsakemu nekaj samoposebi umiljivega. Ali kakšno grozno presečenje, ko so izrekli porotniki: Kriv je! Obsojen k smrti!

Ozračje sovraštva, ki je odevalo ves proces, poziv kapitalističnega časopisja na lastni interes in na dolžnost po maščevanju je zadostoval, da so postali porotniki sokrivi justičnega umora.

(Konec prihodnjic.)

Ljubljana in Kranjsko.

--- Fetišizem pri »Slovincu« je zlezel psvetni šunder dunajskega špektaкла tako močno v glavo, da so zašli v temo verski zmot in zabredli v očitno herezijo. V včerajšnji številki na dolgo in široko razpravljajo o pristnosti Marijine podobe na Sveti gori in zaključujejo takole: »Kranjski romarji, kateri so morebiti čuli o tem (sporu), imajo torej zadostno, da niso spoštovali v podobi svetogorske Matere božje kak poznjši posnetek, ampak pristno podobo, ki je ohenem tudi zaradi tega velike kulturne važnosti, ker je pravi umotvor.« Ali ni v teh besedah grda herezija, očitna ikonolatrija, ki jo je preklelo toliko cerkvenih očetov in toliko svetlih sinod. Svoje malikovalstvo skušajo sicer nekoliko ublažiti, ampak škof naj v bodoče gleda svojim pisarjem bolj na prste, da ne bodo trošili takih pogubnih zmot med verne ljudi. Sicer pa opažamo, da je s »Slovincem« teologijo vse narobe, odkar je šel dr. Šusteršič na Dunaj reševati teološko čast kranjskih teologov.

--- Magistrat in dopolnilne volitve. Na ljubljanskem magistratu mislijo, da se za dopolnilne volitve v Ljubljani zanimajo zgolj liberalci in klerikanci. Drugače si ne moremo tolmačiti, da objavlja mestni magistrat uradne razglase o volitvah samo v »Sl. Narod« in v »Slovincu«.

--- Občinske volitve v Mostah so potrjene. Deželna vlada je zavrnila rekurz zoper občinske volitve v Mostah.

--- Kontrolni shodi se letos v zmislu odloka c. kr. domobranskega ministrstva ne bodo vršili.

»Kam pa potujete?« je na kratko prekinil trgovski potnik molk.

»V Marijinem Celju bom ostal nekaj časa. V takem romarskem kraju je človek na varnem pred revolucijo.«

V tem trenutku je vlak postal. Četa delavcev je prišla v kupej.

Nekaj časa je strmeli stari v krepke postave s salajstimi obrabi in njegova roka je še krčeviteje prijala torbo. Kakor da ga je pičil gad, je planil kvišku in hitel k oknu in ga odprl z blazno naglico.

»Sprevednik! Sprevednik, hitro drugi kujej; tukaj je — revolucija!«

Proletarci so se glasno zasmeli. Stari je brzo zapustil voz. Upajmo, da je z zdravimi udi prišel na kraj božje milosti, v Marijino Celje.

FERDINAND HANUSCH:

Sveti Anton.

Zunaj vasi, ob vznožju hriba, v senci dveh dolgovonjatih lip, je stal sv. Anton.

Oko umetnika, ki je iz robatega kamna izklesal svetnika, je morda pred mnogimi in mnogimi leti ponosno in zadovoljno počivalo na bellem marmornju. Mogoče mu je bilo celo hudo, ko je moral svoje delo prodajati za uboren denar in se ločiti od njega. Če bi ga mogel sedaj videti — gotovo bi bil drugačnih misli. Kako ubog je stal sedaj na meter visokem podstavku. Bil je vreden vsega usmiljenja. Od starosti sivi kamen je porastel mah, prsti na rokah in nogah so izginili, nos in nšesa so bila odbita, razen tega je zijala razpoka po sredini telesa. Oči so mu pa najbrž iztekli, da je dvojje črnih votlin strmelo na kolovozno pot. Razmršeni venec iz davno ovenelih cvetic, ki mu ga je obesila verni duša okoli vrata, ni mogel izbrisati vt-

— Plesne vaje, združene s predavanji o etiketi, namerava za člane in po njih vpeljane goste in prijatelje društva uvesti šišenska podružnica »Vzajemnost«. Vaje se bodo vršile od 1. oktobra do konca predpusta vsak torek in petek zvečer. Ker bodo imeli dostop samo vabljene, prosimo vse one, ki se žele udeleževati vaj, oziroma, ki vedo za kake naslove svojih znancev in prijateljev, da se oglasijo ustmeno v pisarni oziroma prodajalni Konzumnega društva v Sp. Šiški, pisмено pa na naslov: Štefan Dražil, Spodnja Šiška št. 56, kjer bodo izvedeli vse podrobnosti. Vabila se začno razpošiljati drugi teden.

— Spreten igralec na klavir se išče. Poudbe z zahtevno honorarja — bodisi pisмено ali ustmeno na naslov: Štefan Dražil, Spodnja Šiška 56, pisarna Konzumnega društva.

--- Nenaden napad Japoncev na Port - Arthur ni presenetil Rusov tako, kakor bodo presenečeni obiskovalci velike vrtno veselice, ki jo priredita skupno škofjeloska in kranjska »Vzajemnost« v nedeljo dne 15. septembra 1912 na Rakovci pri Kranju. Obljubili so obisk sodrugi iz raznih krajev: z Jesenic, Radovljice, Ljubljane, Most, Šiške, Viča itd. Med drugim smo prejeli sledečo brezlično brzojavko: Ko sem zvedel, da priredita škofjeloska in kranjska podružnica »Vzajemnost« v nedeljo dne 15. septembra ob 2. popoldan na Rakovci pri g. Indiharju veliko ljudsko veselico, na kateri bo razen srečolova, šaljive pošte, papirnate bitke in drugih novosti tudi ples, in ker bode le prostovoljna vstopnina, katere del je namenjen »Zarji«, sem sklenil, da zapustim za nekaj ur Nemčijo in se podam z zrakoplovom na prijazno Rakovco, kamor dospem v nedeljo točno ob 2. popoldan. Na svidenje torej v nedeljo ob 2. popoldan na Rakovci! Zeppelin. Toraj zdaj pač veste, kako imenitna bo ta veselica, ki je še celo v Nemčiji zbudila veliko zanimanje, in smo prepričani, da ne poudete v nedeljo nikamor drugam kakor na Rakovco. Torej v nedeljo vsi na Rakovco!

--- Kranjska odvetniška zbornica v Ljubljani je dobila nalog od višjega državnega pravnika v Gradcu, da izreče meritorni sklep glede obtoženega odbora odvetniške zbornice v Splitu. Stvar je bila namreč sledeča: Odvetniška zbornica v Splitu je zavrnila prošnjo vpokojenega deželosodnega svetnika Davida Mandolfo, da ga vpiše v listino odvetnikov in sicer je zavrnila prošnjo vsled nezaupnosti, ker je bil Mandolfo kot sodnik večkrat discipliniran. Kranjska odvetniška zbornica se je temu sklepu protivila, češ, da za to ni pristojna. Sklep splitske odvetniške zbornice je pa najvišji sodni dvor razveljavil in odredil, da se vpiše Mandolfo v odvetniško listo. Zbornica pa tega ni storila. Sklcala je ad hoc sejo in sklenila, da se ta vpis zavrne. Višje državno pravništvo v Zadru je odredilo zaradi tega disciplinarno preiskavo proti odporu splitske zbornice in najvišji sodni dvor je določil, da mora disciplinarni svet kranjske odvetniške zbornice o tem meritorni sklepati. Disciplinarni svet kranjske odvetniške zbornice je izvršil vsled tega ponovnega naloga ustmeno disciplinarno razpravo in konec te obravnave je bil, da je bil odbor splitske odvetniške zbornice oproščen. S tem je je obveljalo načelo splitske zbornice, ta sodbu je postala že pravomočna.

--- Od akad. društva slov. tehnikov na Dunaju smo dobili naslednji oklic: Tovariši abiturientje! Zapustite ste srednjo šolo; na važnem razpotju stojite, določiti si morate svoj življenski poklic. Težko je za vas, revne slovenske dijake, odločitev za nadaljnji študij na tehniku. Umevno je, da so slovenski dijaki v tujini navezani na samopomoč in se zato tem tesneje združijo v svrhu medsebojnega spoznavanja in podpiranja ter skupnega napredka. Te cilje zasleduje »Akademično društvo slovenskih tehnikov na Dunaju«, ki je v štirih tečajih svojega obstoja postalo ognjišče, okoli katerega se zbirajo vsi dunajski slovenski tehniki. Dolžnost vsakega Slovenca, ki gre na

ska, da je tudi najsvetejši svetnik podložen zakonom narave, da tudi on ni ustvarjen za večnost.

Viharnega jesenskega dne je prišel iz vasi star, belolas možiček. Veter je žvižgal okoli njega in se igral z njegovo dolgo, srebrnobelo brado. Zatopljen v misli, zroč v tla, je počasi prihajal po cesti. Od časa do časa je stavec postal, se še krepkeje oprl na palico, odprl usta in lovil sapo. Ko je prišel do svetnika, se je pred njim ustavil, nekaj časa vanj strmeli s svojimi vodenimi očmi, potem pa sedel na lesene stopnice pred podstavkom. »O, ko bi že mogel umreti!« je mlo zdihoval in žalosten gledal svojo beraško malho. Najtežje breme, ki so ga kdaj nosile njegove rame.

»O, ko bi že kmalu mogel umreti!« je začel mrtvaški glas zadaj za njim.

Berač se je ves preplašen ozrl, a razen svetnika ni opazil ničesar. Mrtvaški glas je nadaljeval: »Oba nimava ničesar iskati na tem svetu. Ti si kot betežen stavec ne moreš več služiti vsakdanjega kruha in si le v nadlego tujim ljudem. Mene so pa pustili tako propasti, da se eni ob pogledu name z gnusom obrnejo proč drugi pa zbijajo slabe šale nad mojo klaverno zunanostjo. Vse to je bilo nekdanj drugače. Ko so me bili postavili tu sem kot simbol čistosti, ko se je moja bela obleka zrcalila v solnčnih svetlobi in žarko blestela v mesečnem soju, tedaj so prišli, da so me izkoriščali kot svojega priprošnika pri Bogu. Če je deklica čutila, da ne bo mogla sama ostati, tedaj je prišla na skrivnem iz vasi, pokleknila k mojim nogam, sklenila roke in me goreče prosila za pomoč — za moža. O, kakšne oči so takrat zrle v moje blede obličje! Mnogokrat mi je bilo tako čudno pri srcu in s silo sem se moral spomniti, da sem svetnik.

Namesto da bi šli po živinozdravniku, so prihajali kmetje k meni po pomoč, ako jim je zbolel konj, krava ali prešič; če je zbolel otrok, tedaj je pokleknila mati pred menoj, da si je pol-

FERDINAND HANUSCH:

Slaba vest.

Bilo je dne 27. novembra 1910.

Na zahodnem kolodvoru je stal brzovlak, pripravljen za odhod. Vrata kupejev so se freskaje zapirala, vlakovodja je dal znamenje, sprevedniki so dvignili roke, v znamenje, da je vse gotovo.

V tem hipu je tek el čez peron že prileten gospod, z vso silo je odprl vrata kupeja in priletel sopeč v železniški voz.

»Hvala bogu!« je vzkliknil in sedel na prazno klop.

»Prišli bi bili kmalu prepozno«, mu je rekel nasproti sedeči gospod, najbrž trgovski potnik.

Nagovorjeni je vzdihoval.

»O bog, še tega naj bi bilo treba.« »Veste«, je zgovorno nadaljeval, »človeku moje starosti je potovanje prava muka, a kaj hočemo? Če je komu ljubo življenje, tedaj mu ne ostaja nič drugega, kakor da pokaže hrbet glavnemu mestu, torišču vse hudobije.«

»Ali ste v smrtni nevarnosti?« je vprašal trgovski potnik nekoliko osupljen.

Staroga moža je to vprašanje še bolj iznenadilo. »Ali ne veste, kaj se pripravlja na Dunaju? Jutri je vendar revolucija! Rop in moritev, smrt in razdejanje bo divjalo po cestah. In o vsem tem Vam ni nič znanega? Strašno! Strašno!«

Obrisal si je s čela pot in se plašno oziral po kupeju.

»Vaš strah se mi pa vendar zdi neopraviččen, se je drznil reči njegov vis-à-vis. »Saj se vendar pripravlja le navadna in dostojna demonstracija za dosego volilne pravice?«

»Vi ste nepoboljšljivi optimist, Vi ne poznate delavcev. Pokazal Vam bom s primerom, kako miroljubni so delavci. Moj brat ima veliko mizarstvo. Ne bi se mu bilo treba ubijati z de-

lavci, prirastel je tako k svoji trgovini, da jo nadaljuje le iz ljubzni do delavcev. Nekega dne so stavili delavci — poželjivi kakor so — zahteve. Moj brat — dobra duša — jim je hotel ugoditi. Odvrnil sem brata od tega koraka in prevzel nalogu, da opozorim delavce na njih nevarno igro. Ali veste kaj se mi je zgodilo? Pretepli bi me bili kmalu! Tu imate le en primer o miroljubnosti teh ljudi.«

»Ravno tega bi Vi ne smeli storiti. A kaj ima to opraviti z jutrišnjim dnem?«

»Ali ne razumete? No da, saj si lahko mislim. Vi ste tudi eden tistih, ki vidi v delavcu angelja, v podjetniku pa izkoriščevalca. Jutri bodo ti ljudje naskočili moje stanovanje, razbili vse na drobne koščke in me bodo hoteli oropati s tolikim trudom pridobljenega premoženja. Hahaha!« A našli bodo prazno gnezdo in svoje premoženje imam tukaj.«

Zadovoljen je vdaril z roko po novi usnjati torbi, ki je bila pritrjena na jermenu, katerega si je napravil čez ramo.

»Veste«, je nadaljeval, »tudi jaz sem bil nekdanj delavec. V Nemčiji sem delal za tedensko plačo šest mark, a nikdar mi niso šinile v glavo take misli, kakor dandanes strašijo v delavskih buticah.«

»In ste bili takrat zadovoljni s svojo mendo?«

»To ravno ne. Ampak moj tedanji gospodar slednjič le ni ušel zasluženi kazni. Njegovo podjetje je pogorelo do tal in je hvala bogu umrl kot revež, dočim sem se jaz spenjal višje in višje, tako da danes lahko živim od svojih rent.«

»To je prijetno.«

»Da, prijetno bi bilo, ako bi se pridobljeno premoženje lahko uživalo v miru in ne bi bilo treba živeti v večnem strahu, da bo nekega dne vsled navadnega ropa prišel v neprave roke. O bog, kaj bom moral še doživeti!«

S svojimi koščeni prsti je segel v tanke, dolge lase, dočim je druga roka tresoč se počivala na torbi.

Samo pri trdki

Glejte skozi proti Inči!

Glejte skozi proti Inči!

Cenik zastonj in poštne prosto

dunajsko tehniko, naj bode torej vstop v imevano društvo. Odbor preskrbi vsakomur rado volje informacije o društvu, študiju in o gnotnem položaju slovenskih tehnikov na Dunaju. — Za »Akademično društvo slovenskih tehnikov na Dunaju«: S. Ferjančič, cand. chem. kot I. tajnik; cand. ing. Bevc Ladislav, kot predsednik. Vsa pojasnila preskrbita: Bevc Ladislav, cand. ing., Ljubljana, Valvazorjev trg 3 III. nad., in Srečko Ferjančič, cand. chem., Bled, Mirni dol.

— Štirje požari v eni noči. V Vižmarjih je včeraj ponoči na štirih krajih gorelo. Ob pol 1. ponoči je med silnim nalivom začel goreti Znidarčkov kozolec-dvojnik, napolnjen z mrvo in slamo. Vižmarska in šentviška požarna bramba sta bili takoj na mestu in zabranili, da se ogenj ni preselil na bližnje hiše in gospodarska poslopja. Kozolec sam je popolnoma zgorel in vse, kar je bilo notri. Ravno je prihitela še draveljska požarna bramba, kar se na drugem koncu vasi ob okrajni cesti zasliši glas: gori! Gasilci in vsi drugi so bili kar zbegani. Začel je goreti pod Blaža Rozmana, vulgo Mihovčev. Nekaj moč je ostalo za stražo pri kozolecu, vsi drugi so hiteli na novo pogorišče. Vse tri požarne brambe so tu zastavile tako uspešno, da je pogorel samo pod s šupo; rešilo se je na veliko slame, nekaj mrve in drv. Le neumornemu delu gasilcev se je zahvaliti, da se nista užgala tik zraven poda stoječa s slamo krita hiša in hlev. Niso pa gasilci še končali svojega dela, že se je nebo začelo na nasprotnem koncu pod vasio: gorel je kozolec s šupo pri Luciji (Mariji Skrbine). Ker so bili vsi Vižmarci s soslednimi gasilnimi društvi pri Mihovcu, ni čuda, da je kozolec pri Luciji skoraj že do tal pogorel, ko so gasilci došli. Rešiti so zamogli le nekaj drv. Precej drv, fižola in mrve na kozolecu (plajšu) je pogorelo. Zabranili pa so, da se ogenj ni razširil na hišo in hlev. Toda ognja to noč še ni bilo konec. Naenkrat so ljudje zopet zapili: na Poljanah goril! Razburjenje je bilo strašno, ženske in otroci so jokali, moški so ugrabili, ali kaže ostati doma za stražo, ali iti gasiti na Poljane. Na Poljanah je pogorel Puklarjev kozolec s plaišem. Zgorelo je tudi precej slame in fižola. Tako smo imeli v eni noči v teku dveh ur ogenj na štirih, med seboj daleč ločenih krajih. — Kakor poročajo, so že prijeli požigalca, ki je s svojo zločinsko roko povzročil toliko strahu in šentviški občini in prizadjal mnogo škode. Baje je požigalec neki Kramarjev, o katerem pravi, da ni popolnoma pri zdravi pameti.

— Detomorika. Dne 8. septembra je v Gor. Kamenju povila 30letna Margareta Grimsiž nezakonskega otroka, ga vrgla na tla in mu stopila na glavo, da mu je zdobila glavo. Otroka je v mraku odnesla 100 korakov od hiše v leščev grm in ga pokrila z listjem.

— Povodenj. Vseled dolgotrajnega deževja je Ljubljana stopila čez bregove in poplavlja Barje; zatvornice vzlic dolgemu deževju niso

hranila stroške za zdravnika; kadar je nesla stara žena poslednji krajcarček v loterijo, tedaj me je prosila za terno; ako mlada žena ni mogla dočakati materinega veselja, tedaj naj bi ji jaz preskrbel takojšnji porod; če bi imela biti zaradi suše slaba letina, tedaj so prišle cele procesije in me prosile za dež, ako je pa nekaj časa deževalo, tedaj so pa zopet zahtevali lepo vreme. Sleherni kmet, ki je šel tod mimo, se je spoštljivo prekrizal; če je prišel utrjen popotnik, se je odkril.

Svetnik je molčal. Berač je zamišljen zrl predse. Močan sunek vetra je stresel prepereli marmor in razpoka v svetnikovem telesu se je povečala.

»Dandanes je vse drugače,« je po kratkem odmoru nadaljeval svetnik. »Dekleta si znajo brez mojega posredovanja dobiti mže in omotene ženske so veselo, če jih Bog obvaruje pred otroškim blagoslovom. Kmetje govore o meni, da nič ne razumem o vremenu, in kar se tiče zdravljenja bolezni pri ljudeh in živalih, nisem držal hitrega koraka, s katerim je napredovala znanost! In tako sem sedaj tarča vsega zasmejanja in zaničevanja in zapuščen sem od vsega sveta. Noben kmet se več ne prekrizja pred mano in popotnik gre mimo, kakor da mu je klobuk prirastel na glavi. Ljudje so se zelo spremenili — jaz jih ne razumem več —; da bi te mogel kmalu umreti!«

»Oh, ko bi se le mogel kmalu posloviti od te žalostne doline!« je zastokal berač in glava mu je klonila na sopeča prsa.

Silen sunek vetra je planil v ozko dolinico. Veje lip so pokale in udarjale druga ob drugo, cviljenje in škripanje je bilo povsod, v zraku in na zemlji. Svetnik se je zazibal, razpoka se je povečala, z votlim bobnenjem je telebnil na tla in podkopal pod razvaline starega berača.

Vihar je divjal nad ostanki obeh, ki sta bila sita življenja.

odprli do včera. Na Barje je odšla rešilna ekspedicija. Na Ljubljani so ušli Športnemu klubu tije čolni.

— V Kranju se je zastrupila včeraj kolo-dvorska manipulantinja z žvepleno kislino. Sinoč, so jo prepeljali v deželno bolnišnico v Ljubljano.

— Umri so v Ljubljani: Terezija Kratnar, natakarica, 28 let. — Matija Jamnik, kočar in krojač, 60 let. — Fr. Kovačič, delavčev sin, 6 let.

— S trebuchom za kruhom. V torek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 59 Slovencev, 35 Macedoncev in 20 Hrvatov, nazaj je pa prišlo 40 Macedoncev. Iz Nemčije je prišlo 15 Hrvatov, v Rudolfovo pa se je odpeljalo 20 Italijanov.

— Razprava zaradi avtomobiline nesreče na Dunajski cesti, ki bi se imela pred deželnim sodiščem vršiti včeraj, je bila preložena.

— Mlad ropar. 17letni Jože Hudorovac iz Hrvaške, ki je delal nekaj časa pri železnici, je srečal 25. m. m. popoldne pri Gradcu 16letnega Matija Papiča iz Giršič št. 2. Hudorovac je Papiča s kolom napadel in ga tako pretepel, da je obležal nezavesten. Potem mu je preiskal žepa in mu vzel 21 kron. Papiča so našli šele drugo jutro popolnoma nezavestnega. Orožništvo Hudorovca zasleduje; majhen je, črne polti in črni dolgi lasi.

— Tepež. V nedeljo, dne 8. t. m., so se sprli železniški delavci na cesti v Smilhelu; Jakob Mestele iz Skofje Loke je zagrabil steklenico od piva in udaril Stanislava Kikelj iz Ljubljane po glavi, da mu je prebil lobanjo. Nezavestnega so pripeljali v bolnišnico usmiljenih bratov v Kandijo.

— Prvi slovenski zasebni trgovski tečaj (lastnik F. Gärtner, strokovni učitelj gremialne trgovske šole) prične z rednim poukom dne 2. oktobra. Imenovani zavod z ozirom na uspehe lahko štejemo med najboljše, kakor se je tudi izrazil nadzornik trgovskih šol za Kranjsko, Primorsko in Istro. Lastnik zavoda je strokovno naobrazen šolnik, ter je prebil na c. k. trgovski akademiji izpit za poučevanje na trgovskih šolah z odliko. Starišem kar najtopleje priporočamo ta realni zavod, ker isti res vedno stremi za tem, da zaupane mu gojenke temeljito izšola ter jih kolikor mogoče hitro pripravi do lastnega kruha. — Natančnejši podatki v današnjem inseratu, na katerega cenj. čitatelje opozarjamo!

Trst.

— Seja političnega odbora jugoslovanske socialno demokratične stranke, ki je bila sklicana na petek 13. t. m., se bo vršila ob isti uri v soboto 14. t. m.

Zadnje vesti.

KABINETNE ZADEVE.

Trgovinski portfelj.

Dunaj, 12. septembra. Kakor poroča »Neue Freie P.«, ni izključeno, da se bodo vršila še nadaljnja pogajanja z dr. Stibralom, ki naj ga pregovore, da prevzame portfelj trgovskega ministristva.

Poljedelski portfelj.

Praga, 12. septembra. Kakor poročajo »Narodni listy« z Dunaja, hoče ministrski predsednik grof Stürgkh še enkrat poskusiti, da prevzame princ dr. Friderik Schwarzenberg poljedelsko ministristvo. Če princ vnovič odkloni, bodo pogajanja s profesorjem Stoklaso.

BERCHTOLD POJDE V ITALIJO.

Dunaj, 12. septembra. »Fremdenblatt« poroča, da namerava Berchtold po običajni šegi še to jesen potovati v Italijo, da se predstavi kralju Viktorju Emanuelu in se sestane z ministrskim predsednikom San Giulianom.

BUREN VOLILNI SHOD.

Dunaj, 12. septembra. V tretjem okraju je bil volilni shod nemških nacionalcev. Med temi in med pristaši dr. Pollaufa je prišlo do burnih prizorov, psovke so letele semintje. Nemški nacionalci so postavili za kandidata Veterja, Pollaufovci pa Mehloja. Po zaključku shoda je trajal nemir še dalje, dokler niso nemški nacionalci zapustili dvorane.

ČEŠKA SPRAVNA POGAJANJA.

Praga, 12. septembra. Češka narodna politična komisija je imela včeraj popoldne sejo, na kateri je sklenila, da bo protestirala proti jezikovnemu odloku justičnega ministra, da pa se ne bo odzvala pozivu združenih čeških radikalnih strank glede na prenehanje s spravnimi pogajanj.

POLJAKI IN RUSINI.

Proti konservativcem.

Lvov, 12. septembra. Na včerajšnji seji načelnikov poljskih strank, katere sta se udeležila tudi cesarski namestnik in deželni maršal, so se posvetovali o ureditvi volilnih okrajev in o okolnostih zaradi zavarovanja mandata poselnega stanja. Poslanci dr. Leo, Stapiński in Glombinski so predložili v imenu svojih strank skoro slične volilnoreformne predloge, ki merijo na sklenjeno postopanje treh meščanskih strank in na popolno osamljenje konservativcev. S tem hočejo konservativce prisiliti, da priznavajo koncesije v svrhu ureditve volilne reforme.

ZBOROVANJE DRUŠTEV ZA SEŽIGANJE MRLIČEV.

Dunaj, 12. septembra. Delegat Hanusch iz Stuttgarta je na zadnjem zborovalnem dnevu predlagal izdajo cene brošure, ki naj se razdeli v najširje plasti ljudstva. V brošuri naj bi bili natančno predelani vsi ugovori katoliške cerkve proti sežiganju in ovrženi. O tem predlogu se je vnela živahna debata in večina govornikov je izražala pomisleke proti agitatorični brošuri. Državni poslanec Zenker se je toplo zavzel za Hanuschev predlog in izjavljal, da je klerikalizem največji nasprotnik vsakega kul-

turnega napredka, zato se je treba bojevati proti njemu z najostrejšim orožjem. Ravno danes, ko prihaja papežev odposlanec liki zmagovalca na Dunaj in na čigar cizo so se privezali vsi državni mogočnjaki, na ta dan je posebno važno, da sprejemamo Hanuschev predlog in tako izrazimo svoje mnenje o klerikalizmu. Predlog je bil nato z neznatnimi izpremenami sprejet. Dosedanji odbor je bil zopet izvoljen, nato je predsednik dr. Müller zaključil zborovanje.

TIROLSKI DEŽELNI ZBOR.

Dunaj, 12. septembra. Vseled odklanjajočega stališča Italijanov proti načrtu flemške železnice vlada ne bo sklicala tirolskega deželnega zbora v jeseni, ampak v decembru.

KLERIKALNI ŠPEKTAKEL NA DUNAJU.

Otvoritev.

Dunaj, 12. septembra. Včeraj popoldne se je otvoril evharistični kongres. Klerikalnega špekakla se udeležujejo tudi ministri Hussarek, Dlugosz in Zaleski. Papež je poslal svoj apostolski blagoslov Dunajčanom, udeležni-kom špekakla in cesarski hiši. V imenu viade je pozdravil spektakel naučni minister Hussarek.

Cuvaj na evharističnem kongresu.

Budimpešta, 11. septembra. Kraljevi konisar Cuvaj je dospel včeraj sem in se je posvetoval s trgovskim ministrom. Z Budimpešte se odpelje na Dunaj, da se udeleži evharističnega kongresa.

Razpuščen protestni shod.

Dunaj, 12. septembra. Shod društva »Freie deutsche Schule«, ki je protestiral proti porabi državnih sredstev za klerikalni spektakel, je viadni zastopnik razpustil. Prišlo je do hrupnih prizorov.

SLEPARSTVA PRI ZAVAROVALNICI

»JADRAN«.

Razsodba.

Zagreb, 12. septembra. Včeraj ob 11. popoldne so razglasili razsodbo proti funkcionarjem zavarovalnice »Jadrana«; proces je trajal več dni. Bivšega ravnatelja Dumo so obsodili na osem let, akviziterja Adolfa Krulika na pet, člana v ravnateljstvu Karla Lehnerja na tri, Roberta Spieglerja na dve leti težke ječe. Luka Maraš, Lazo Ditmayer, Karl Čerič pl. Ceraj so dobili tri mesece strogega zapor; akviziter Rusan je bil oproščen.

OGRSKA.

Lukacs pri cesarju.

Dunaj, 12. septembra. Ogrski ministrski predsednik Lukacs je dospel včeraj iz Gasteina na Dunaj, kjer ga je sprejel cesar ob 1. popoldne na avdienci.

Vladne namere.

Budimpešta, 12. septembra. Lukacs se je včeraj zvečer vrnil z Dunaja v Budimpešto. Danes bo ministrski svet, da določi vladno tak-tiko. Na avdienci je bil Lukacs cesarju poročal, da so nade na pomirjenje padle pod ničlo. Naj-brž zbornico odgode že 17. t. m., kakor hitro bo pri kraju izvolitev delegacijskih članov. Če bi se utegnili goditi pri volitvi hrupni prizori, namerava vlada s policijsko silo iztirati opo-zicionalne poslance iz zbornice. O vsem tem je Lukacs cesarja že obveslil.

Budimpešta, 12. septembra. O vladnem akcijskem programu poročajo natančneje: Dne 17. t. m. bodo volitve v delegacijo in se pred-loži proračun. Nato se zbornica odgodi do 20. oktobra; do tega časa se predloži volilna reforma. Če se opozicija še ne spravi z večino, se zbornica vnovič odgodi do 27. decembra. Ta dan pa se vloži šestmesečna indenniteta in bodo glasovali s pomočjo poostrenega poslov-nika. (Bečariji se torej pripravljajo na nova veli-kopotezna nasilstva!)

VELIKE VAJE NA OGRSKEM

Mako, 12. septembra. Včeraj ob 10. do popoldne so bile vaje končane. Prestolonaslednik se je popoldne odpeljal na Dunaj.

DRAGINJA NA NEMŠKEM.

Berlin, 12. septembra. Mestni odborniki in magistrat so izvolili posebno deputacijo, ki naj ukrene vse potrebno, da se omeji draginja. Zupan Wermuth je konstatiral, da nemško polje-delstvo ne more dovažati dovolj živine. Depu-tacija je sklenila, da naprosi zvezni svet, da se razveljavi omejitev uvoza zmrzlega mesa iz Kodanija in Avstralije.

Berlin, 12. septembra. »Tägliche Rundschau« poroča, da se v odločilnih krogih ba-vijo z načrtom o uvozu argentinskega mesa na Nemško. Prve pošiljave bodo dospеле šele v začetku prihodnjega leta, ker bi bilo treba spre-meniti zakon o mesu.

RUDNIŠKA NEZGODA.

Königinhütte, 12. septembra. Štirje delavci so se brez dovoljenja peljali v rov, ki je nape-ljan v podzemeljski zračni prekop in v kate-tem so bili dušljivi plini. Vsi štirje so se zadu-šili. Pri rešilni akciji sta se zastrupila dva ga-silca, a sta sedaj že izven nevarnosti.

FRANCOSKO BRODOVJE V SREDOZEM-SKEM MORJU.

Pariz, 12. septembra. »Figaro« piše h kon-centraciji francoskega brodovja v Sredozem-skem morju. Nenavadno hitro naraščajo itali-janske in avstrijske mornarice nam nalaga ob-veznost, da koncentriramo naše brodovje. Da je ta koncentracija se izvršila dogovorno v An-glesko, je skoraj mogoče. Koncentracija je že dolgo časa nameravana in se je že pred ča-som pripravljala.

PRED BOLGARSKO-TURŠKO VOJNO?

Izredno zasedanje sobranja.

Sofija, 12. septembra. V ministrskih kro-gih se čuje z vso gotovostjo, da se skliče so-branje v sredi septembra na izredno zase-danje. Ministrski predsednik hoče dobiti ne-kakšno svečano naročilo za svoje nadalnje ko-rake.

Zadnja zahteva vlade.

Sofija, 12. septembra. Bolgarska vlada hoče predložiti velevlastim predlog o avtono-miji Macedonije kot zadnjo zahtevo in sicer z pojasnilom, da bo Bolgarija posegla po orožju, če se velevlastim ne posreči, da po mirnem potu izvedejo predlog.

Vojna neizogibna?

Peterburg, 12. septembra. Predsednik slo-vanskega dobrodelnega društva general Paren-sov je izjavil: Vojna je neizogibna in izbruhne v kratkem.

TURČIJA.

Carigrad, 12. septembra. Mladoturški kon-gres se je včeraj pečal z onimi točkami stran-kinega programa, ki se tičejo sultanovih pred-pravic. Večina kongresistov se je izrekla za preuredbo členov 7 in 35 ustave in da naj ima sultan neomejeno moč razpustiti zbornico v slučaju potrebe. Kongres je sprejel ta dva čle-na v obliki, kakor ih je svoj čas predložila vla-da zbornici.

Carigrad, 12. septembra. Armenski pa-triarh je poslal porti spomenico V tej pravi, če ne bodo umori Armencev takoj prenehali in če ne dobe Armenci dovolj varnostnih od-redb, tedaj bo demisijsiral ves armenski du-hovenjski svet, zaprli bodo šole in cerkve.

ALBANIJA.

Carigrad, 12. septembra. Porta je sklenila, da pošlje močne vojaške čete na jug Albanije.

Solun, 12. septembra. V Dojranu, ob progi Solun-Seres, se je razpočila na trgu bomba. Baje je 25 oseb ubitih in 80 ranjenih, večina od teh je mohamedancev. Bomba je bila skri-ta v žaklju žita.

ITALIJANSKO-TURŠKA VOJNA.

London, 12. septembra. Iz Carigrada po-ročajo, da je italijansko brodovje bombardiralo pristanišče Scalanova v bližini Smirne.

Carigrad, 12. septembra. Porta je dobila poročilo, da križarjio italijanske bojne ladje ob sirske obali.

REVOLUCIONARNI DUH V RUSKI MOR-NARICI.

London, 12. septembra. Iz Odjese brzjav-ljajo, da je položaj v Sebastopolu nadvse pre-teč. Skoro vse moštvo črnomoškega bro-dovja je prepoleno z revolucionarnim duhom in tudi mnogi častniki. Samo s koncentriranjem močnih celinskih čet v Sebastopolu in z naj-strožjimi odredbami so doslej preprečili izbruh očitne revolte. Mornarji ne smejo na suho.

POPLAVE IN SNEG.

Mondsee, 12. septembra. 83letna vdova po oficijalu Thinel je zašla včeraj popoldne v močno naraslo celjsko Acho. Gozdar Freidlinger jo je rešil z nevarnostjo lastnega življenja. Nekaj mi-nut nato je umrla.

Inomost, 12. septembra. Selo Tanheim in državna cesta so pod vodo. Po gorah je zapa-del visok sneg, da so morali odgnati vso živino v dolino.

Berlin, 12. septembra. Iz vse južne Nem-čije prihajajo poročila o neizmerni škodi, ki so jo povzročile narasle vode. Neckar narašča tako, da so vsi kraji ob njem ogroženi. V Hei-delbergu je voda predrla jez in je več cest po-plavljenih. V Črnem lesu preti posebno velika nevarnost vsled naraslih voda.

52 OTROK MRTVIH!

Genova, 12. septembra. Časopis »Secolo XIX.« poroča iz Rio de Janeiro, da je v samo-stanu Recifa v državi Pernambuco umrlo 52 otrok, ker so jedli pokvarjena jedila.

ŽELEZNIŠKA NEZGODA.

Bufalo, 11. septembra. Pri Eriju v Pensil-vaniji se je zlomila vlakova os, zato je skočil s tira, 6 oseb je mrtvih, čez 500 ranjenih.

Vestnik organizacij.

Sestanek onih gospodov in gospodičen, ki bodo, oziroma ki bi hoteli sodelovati pri vinski trgatvi šišenske podružnice, bo v soboto, 14. t. m. ob 8. zvečer v pisarni konz. društva v Spod. Šiški, Kolodvorska cesta št. 56. — Prosimo za obilno udeležbo.

Šišenska podružnica »Vzajemnosti« vabi vse one člane in članice, ki žele, da se njih otroci priučijo gosli m, da se zgledajo pri odbornikih društva ali pa v prodajalni konz. društva v Spod. Šiški. Tam zvedo vse natančneše po-datke.

Čitalnico otvori šišenska podružnica »Vzajemnosti« pri-hodnji teden dne 16. t. m. Čitalnica se nahaja poleg pi-sarne konz. društva v Spod. Šiški št. 56, v sobi I. nad-stropja na levo in bo odprta vsak delavnik od 6. do 9. zvečer, ob nedeljah in praznikih pa od 10.—12. popoldne. Na razpolago bodo vse slovenskih in nemških političnih in strokovnih ter ilustriranih listov in revij. Člani se vabijo, da se obilno poslužujejo svoje dru-štvene čitalnice. — V kratkem pričnemo tudi z rednimi znanstvenimi, poučnimi predavanji. Objavimo vse pravočasno.

Novice.

* Zločin in dedljivost. Mnogo znanstvenikov je dokazalo, da podedujejo otroci zločinska na-gnjenja starišev. Znan je poseben oni ameriški zločinec, ki je imel v 75 letih 1200 potomcev, od katerih je bilo 310 beračev iz navade, ki so prebili 2300 let po ubožnicah, dalje je bilo med tem potomstvom 50 prostitutk, 7 morilcev, 60 tatov iz navade in 130 drugih zločincev. Stro-ški, ki jih je povzročil samo ta zločinec javnosti, znašajo več milijonov. Ko so pred leti v švicar, skem zavetišču Wil kastrirali nekatere zločince, da bi tako omejili razmnožitev potomstva, so se medicini in juristi ostro prerekali o pravičneno-sti te operacije. V Ameriki in sicer v Kaliforniji, je pa kastriranje zločincev zakonito upeljano. Ker pa ima kastriranje za operiranja slabe po-sledice, je ameriški zdravnik dr. Sharp posku-sil s sterilizacijo spolovil. Dr. Sharp je to opera-cijo tako zenošavil, da traja le tri minute, je brez bolečin in ne ovira ni telesnega, ni dušev-razvoja. Leta 1907 je država Indiana sprejela za-kon, ki določa sterilizacijo za nepopoljšljive zlo-čince in za slaboumne. Potej operaciji postanejo zločinci neplodni. V prvih štirih letih po spreje-mu tega zakona so v Indani sterilizirali skoraj

900 moških zločincev. Nekateri druge ameriške države se pripravljajo za slični zakon. Tudi v Švici so v dveh blaznicah že 19krat rabili kastriranje in sterilizacijo pri moških in ženskih. Sterilizacijo uporabljajo tudi pri božastnih osebah in pri alkoholikih.

*** Velikansko rastreljevanje.** V ameriškem kamenolomu v Tenini, država Washington so razstrelili letos 17. februarja ogromno pečino, ki je tehtala petsto tisoč ton. Pečina je iz peščenjaka in jo bodo rabili pri zgradbi pristanišča. Pečino so razdelili na več velikih kosov in jih spravili v tako lego, da jih bodo lahko odvozili. Iz istega kamenoloma se odvzeli že 100.000 kubičnih metrov peščenjaka, na dnu kamenoloma je pa ostala še velikanska pečina, ki je imela obliko velikega nosa in je bila visoka nekaj nad 25 m, na dnu se je pa raztezala čez 152 metrov. Preden so mogli to velikansko pečino razstreliti so zavrtali dva predora, ki sta potekala pravokotno k zunanji plošči pečine. En predor je bil dolg 46 metrov in je imel tri pare stranskih vdolbin v dolgoti 9 do 15 metrov. 60 metrov od tega predora je bil drugi predor, ki je bil 56 metrov dolg in je imel 4 pare stranskih vdolbin po 15 metrov dolgih. V stranske vdolbine obeh predorov so nasuli 21.550 kg črnega smodnika in 600 kg dinamita. Prazni prostor vdolbin so zaprli s skalami. Smodnik in dinamit so vžgali z električnim netivom. Ob pol treh popoldne so spustili električni tok skozi ogromno vklado. Na stotine gledalcev se je nabralo, ki so z začudenjem zrl, ko se je velikanska pečina zamajala in ko so posamezni kosi švigali 4 do 6 metrov visoko v zrak. Takoj po eksploziji je zagrnul gost, črni dim vsokoliko. Več manjših kosov je odneslo čez 100 metrov daleč in so neznatno poškodovali več bližnjih poslopij.

*** Drag pogreb.** Za pogreb umrlega japonskega cesarja je dovolil japonski parlament 1.500.000 jen. Ali s to svoto še ne bodo pokrili vsi stroški, ker bo veljal pogreb čez dva milijona. Otalo vsoto prispeva cesarjeva družina.

K prazgodovini orodja.

Kakor imajo osnovni temelji naše kulture svoje početke v najstarejši prado, prav tako moremo iskati prvi razvoj našega orodja v najstarejših dobah človeštva. Prvo orodje so ljudje pravzaprav našli, ne pa iznašli. Že iz prvega početka so morali ljudje sicer nekoliko misliti, če so hoteli količkaj zmiselnost rabiti razna orodja, da si jih rabili kot prva orodja le tiste predmete, ki so jih imeli pri roki. Da so ljudje pri rabi prvega orodja vsaj nekaj mislili, dokazuje že to, ker so predmete, ki so jih pričeli rabiti, rabili tudi v bodoče, česar pa ne opazujemo n. pr. pri opicah, ki predmete, ki so jih rabile, zopet odmečejo in se ne zmenijo več zanje. Tako so rabile velike opice kamne, da so z njimi tolkle koščicaste sadeže, pa če so bili kamni še tako pripravi, so jih vendar zavrgle.

Obče so menili prej, da so bili ljudje v prado velika bitja, ki se niso znali braniti samo proti vremenskim nevarnostim nego so bili tudi tako oboroženi, da so se lahko branili pred divjimi zverinami in naravnimi nevarnostmi. Znanost pa je to mnenje že zdavna zavrgla, ker je gotovo, da so bili ljudje v prado še manjši nego so dandanes. Zaradi tega je tudi skoro gotovo, da so bili prvotni ljudje prav tako malo zavarovani proti vremenskim spremembam in proti zverinam kakor današnji, če nimajo nobene varstva in nobenega orodja pri roki, kvečjemu, da vremenske spremembe na pračloveka niso tako vplivale, ker je takratni človek živel bolj v naravi in ni bil tako omehkužen kakor je današnji kulturni človek. Če se je hotel človek ohraniti, je moral skušati nabaviti si obrambne pomočke, orožje, da se je z njim branil zverij in napraviti si je moral orodje, da si je z njim lajšal obstoje in se varoval pred vremenskimi nevarnostmi. Prav to, ker človek ni bil ustvarjen za obrambo, je moralo biti prvi povod, da si je izdelal orodje in orodje, kar je bilo početek človeškega razvoja. V teh početkih orodja in orodja tiči pravi izvir današnje čudovite tehniške popolnosti.

Orodje in orožje v prazgodovinski dobi človeštva je bilo le ojačenje in podaljšanje človeških organov. Raba kamna, da so z njim tolkli koščicaste sadeže ali drobili trda jedra, temelji na spoznanju in izkušnji, da se dajo sadeži bolje tretji s kamnom nego s samo roko, izkušnja je dalje učila, da utegnemo s kamnom, ki ga natakemo na toporišče, še bolj uspešno raztolči in zdrobiti trde sadeže, nego če držimo kamen kar v roki. Ljudje so tudi spoznali, da se da s kamenito skalico, s trdim lesom bolje kopati, grebati, vrtati nego s prstom in nohtovi. Najdoba takega orodja je pa že narava sama podpirala, ker je nudila povsod predmete, ki se dajo porabljati za preprosta orodja, ne da bi jih bilo treba bogve kako težko obdelavati. Tiste po-

močke, ki jih je našel prvotni človek ze kar v naravi, je utegnil rabiti kot sekuro, dleto, klin, pa tudi kladivo, šivanko itd. Preprosta orodja so si nabavljali med rudninami, rastlinami in živalmi, iz kamenin so dobivali kamne za tolčenje, skalice za kopanje, strganje, drobljenje in rezanje, od živalstva pa robove, zobe in kremplje za najraznovrstnejše namene; v tiste namene so rabili tudi orodje iz lesa in poleg tega so rabili les tudi za užiganje ognja. Pračlovek se je moral prilagajevati seveda razmeram; rabiti so mogli za orodje pač le tiste snovi, ki so se nahajale v kraju, zaradi tega so imeli v različnih krajih tudi orodje in in orožje iz različnih snovi. To opazujemo lahko še dandanes pri divjih narodih: divji narodi daleč na severu rabijo drugačne snovi nego narodi po vročih krajih. Pri teh narodih tudi lahko opazujemo iznajdljivost ljudi, ki so se na najnižji stopnji kulture. Eskimi imajo jako malo snovi na izbero, iz katerih izdelujejo orodje, orožje in obleko, pa prav zato, ker jim tako nedostaja dotičnih sredstev za izdelovanje potrebnih orodij, opazimo, da pa izrabljajo tista, kar jih imajo, do skrajnosti. Raziskovalci, ki so opazovali običaje in kulturne razmere pri Eskimih natančno, pravijo, da izdelujejo s primitivnimi pomočki orodja, kakor jih naši najzurrnejši rokodelci z najmodernejšimi orodji in stroji ne izvedejo. Prva orodja so rabili najbrže tudi kot orožje; šele pozneje se je pokazala v rabi med orožjem in orodjem razlika.

Iz tiste dobe, ko so našli orodje in orožje, izhajajo tudi početki iznajdb. Najprej so iznašli le preprosta orodje in orožje, in sicer deloma tako, da so izboljševali in porabljali tiste predmete, ki jih je narava nudila. Ko so ljudje spoznali svojstva tega ali onega kamna, ko so spoznali, kako se kamen najlažje razbije, mogli so tudi lažje izdelovati orodje iz kamna. Ker so bila prvotna orodja jako preprosta, je naravno, da so se rabila za različna opravila. S tisto skalico, s katero so drli divjačino, so rezali tudi sadeže, so morili ujete živali itd. Ko so bolj spoznavali snovi, so jemali tudi za nove iznajdbe bolj primerne snovi, ako da so imeli vedno več vrst orodja, in sicer sprva gotovo v najpreprostejši obliki, ki so jih že morda tudi izdelovali s pomočjo drugega prvotnega orodja. Obenem pa so, kolikor so razmere dopuščale, popolnjevali orodje, da so z enim in istem orodjem lahko opravljali različna dela.

Vsa preprosta orodja in orodja, ki jih poznamo iz pradobe človeštva, nahajamo še danes pri divjih narodih na jugu in ledenih pokrajinah pa tudi pod vročim solncem srednje Afrike. Tako nam je omogočeno, da opazujemo s svojimi očmi dolgo pot od najpreprostejših orodij pa do današnjih velikanskih strojev in najumetnejših uredb.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Ljubljanska Tiskarna« v Ljubljani.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Šolske knjige

za vse srednje, meščanske in ljudske šole

v najnovejših odobrenih izdajah ter vse šolske potrebščine v najboljši kakovosti priporoča po zmerni ceni

L. Schwentner

v Ljubljani, Prešernova ulica 3.
Poslopje mestne hranilnice.

Kavarna

se prodaja v Ljubljani iz proste roke.

Pisma je pošiljati pod šifro »kavarna« pošto ležeče Ljubljana I.

Ivan Gajšek

trgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi potrebščinami

Ljubljana, Sv. Petra c. 2

priporoča v se

šolske potrebščine in šolske knjige

Seznami učnih knjig se dobivajo zastoj.

M. Zor, Ljubljana, Sv. Petra c. 38.

oblastveno kcesloniran pokončevalec podgan, miši in mrčes.

Priznalno pismo:

Podpisani potrdim, da je gospod Miroslav Zor izvršil v moji hiši št. 37 in pripadajočem gospodarskem poslopu pokončanje miši in podgan, in sicer potom nastavljenja strupenih pastilj. — Tekom osmih dni in še preje ni bilo čutiti nobene živali več. Z uspehom sem zelo zadovoljen ter priporočam gosp. M. Zora v navedeni lastnosti.

Glince, 20. dec. 1911.

Josip Tribuč.

Bioglobin

zdravniško priporočeno

dijetično sredstvo.

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.

Odlično jačilno in krepilno sredstvo za mlade in stare.

V steklenicah po 3 K 50 vin. in 2 K v vsaki lekarni.

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4;

„Krakovski nasip 10;

„Vodmat, Bohoričeva ulica;

Siška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši)

Celovška cesta 1;

Tržič: „Pot na Bistrico“.

Vič-Glince: Tržaška cesta;

Jesenice: „pri Ferjanu“;

Jesenice-Fužine: na Savi, „pri Meningerju“;

Koroška Bela: „pri Pristavcu“;

Lastna pekarna je v Siški, Celovška cesta 1. — Osrednja pisarna: v Siški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštini predal 13 (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Čekovni in klerinski račun za denarni promet: št. 75.383 c. kr. poštne hranilnice.

Član društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglašiti bodisi v kak prodajalni bodisi v pisarni. Pristopnina znaša 1 K delež 30 K.

Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909. K 2035.— (prvo leto)

„ 1910. „ 11365-25

„ 1911. „ 16610-45

Skupaj K 30010-70

Hranilne vloge zadržnikov se obrestujejo po 5 odstotkov od dne vloge do dne dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdilu podpisanim po najmanj enem članu načelstva ter prodajalnega poslovdje.

Nadzorstvo.

Načelstvo.

Prvi slovenski zas. trgovski tečaj Ljubljana, Gosposka ulica šte. 81.

(preje internat „Mladika“)

lastnik Fr. Gärtner

izprašan na c. kr. trgovski akademiji v Gradeu za pouk trgovskih predmetov, izprašan za pouk strojepisja, za pouk merkantilnih predmetov na obrtnih nadaljevalnih šolah, strokovni učitelj in trgovski gremijalni šoli, mestni učitelj v Ljubljani.

Večerni tečaji

za dame in gospode.

Strojepisje, desetprstni sistem.

Stenografija, slov., nem. za začetnike.

Prijave ustno ali pismeno.

Učnina nizka!

Šol. leto 1912/13.

Desetmesečni trgovski tečaj

samo za gospodične.

Traja deset mesecev.

Predmeti: Trgovsko računstvo in kontokorent, trg. korespondenca slov., nem., knjigovodstvo: enostavno, dvostavno, ameriško, nauk o trgovini, nauk o menicah, nauk o blagu, kontorna dela, stenografija slov., nem., trgovski zemljepis, strojepis, nemščina, laščina, kaligrafija, manipulacija v odvet. in not. pisarnah.

30 učenih ur na teden.

30 učenih ur na teden.

Vpisovanje vsak dan od 9.—1. in od 3.—5. ure.

Pisemnim prijavam je priložiti izpričevalo.

Večerni tečaji

za dame in gospode.

Knjigovodstvo: enostavno, dvostavno, ameriško.

Korespondenca: slov., nem.

Obiskuje se lahko tudi en sam predmet.

Učna doba kratka!

Desetmesečni trgovski tečaj se prične 2. oktobra t. l.

Preskrbovanje služb.

☒ Pazite na naslov!

☒ Moderno opremljen.

Mnogo priznanj strokovnjakov in trgovcev!

Mnogo priporočil in zahvalnih pisem staršev in učencev!